

LAUSUNTO ehdotuksesta uudeksi lukiolaiksi ja laiksi ylioppilastutkinnon järjestämisestä

Erilaisten oppijoiden liitto ry

Lausunnossa käsitellään ehdotusta ensisijaisesti erilaisten oppijoiden (oppimis- ja hahmottamisvaikeudet) yhdenvertaisuuden näkökulmasta. Tutkimusten mukaan 10 %:lla lukiolaisista on oppimisvaikeuksia. Tuen tarvitsijoiden määrä näyttää olevan kasvussa.

Lukiolaki

UUDISTUKSEN TAVOITTEISTA

Uudessa lukiolaissa on paljon kannatettavaa: yksilöllisemmät ja joustavammat opintopolut, ohjaus ja neuvonta, erityisopetus. Huolen aiheena on, miten oppilaat, joilla on jokin oppimisvaikeus, selviytyvät uudeltaisilla tavoilla toteutettavissa opinnoissa. Laajemmat opintokokonaisuudet, oppiainerajat ylittävä opetus, digitaaliset oppimisympäristöt ja itsenäisempi opintopolun suunnittelu ovat sinänsä kannatettavia uudistuksia ja voivat edistää oppimista. Niiden vaikutusta erilaisten oppijoiden suoriutumiseen ja jaksamiseen ei ole kuitenkaan selvitetty. Systemaattista seuranta ja tutkittua tietoa tarvitaan siitä, millaista tukea oppimisvaikeuksia omaavat oppilaat tarvitsevat selviytyäkseen lukio-opinnoista kykyjään vastaavalla tavalla.

OPINTO-OHJAUKSESTA

Opinto-ohjauksen laajentaminen ja kehittäminen on kannatettava ehdotus. Opinto-ohjauksessa ja opintopolkua suunniteltaessa on kuitenkin tärkeää tiedostaa oppimisvaikeuksien vaikutus opintoihin. Opinto-ohjaajilla tulee olla riittävä tietämys oppimisvaikeuksista, ja heillä tulee olla mahdollisuus saada tukea erityisopettajalta. Sekä opinto-ohjaajalla että erityisopettajalla tulisi olla tietoa oppimisen tuen välineistä ja osaamista niiden käytön ohjaamisessa oppilaiden yksilöllisten tarpeiden mukaisesti.

HENKILÖKOHTAISESTA OPETUSSUUNNITELMASTA

Tavoitteena on suorittaa lukio kolmessa vuodessa, mutta neljäs vuosi voi olla uupumisen välttämiseksi tarpeellinen oppilaalle, jolla on oppimisvaikeuksia. Henkilökohtaiseen opetussuunnitelmaan tulee kirjata myös mahdolliset opiskelijan tarvitsemat tukitoimet, erityisopetuksen tarve, opiskelua edistävät oppimisen tuen välineet sekä vaihtoehtoiset tavat suorittaa kurssit ja osoittaa osaaminen. Opiskelijalle tulee tarvittaessa voida laatia erityisopettajan johdolla erityisen tuen suunnitelma.

OPPIMISEN TUESTA

Oppilaat, joilla on oppimisvaikeuksia, ovat useimmiten olleet jo peruskoulussa kolmiportaisen tuen piirissä ja saaneet opinnoissa selviytymiseensä tukea. Riittävän ja oikein kohdennetun tuen tulee jatkua myös lukiossa. Kolmiportaisen tuen tavoitteiden tulisikin toteutua myös lukiossa, ottaen huomioon, että peruskoulussa kaikkein eniten tukea tarvitsevat oppilaat eivät todennäköisesti ole jatkaneet toisella asteella lukioon. Tukijärjestelmä voisikin lukiossa olla kaksiportainen: 1) Tukiovetusta tarjottaisiin kaikille syystä tai toisesta tilapäistä tukea tarvitseville oppilaille, ja 2) henkilökohtaiseen opintosuunnitelmaan kirjattua yksilöityä tukea saisivat ne oppilaat, joilla tuen tarve on esimerkiksi oppimisvaikeudesta johtuen jatkuvampi. Tuen vähimmäissisällöistä ja muodoista tulee laatia valtakunnallinen ohjeistus ja malli. Valtakunnallinen yhdenvertaisuus ja riittävän tuen saaminen eivät välttämättä toteudu, jos tuen sisällöt ja muodot jäävät koulutuksen järjestäjien päätettäväksi.

Riittävän ja oikein kohdennetun tuen tarjoamiseksi lukiossa tulee olla riittävät resurssit erityisopetusta varten. Erityisopettajalla tulee olla peruskoulun erityisopettajan pätevyys. Oppilaat, joilla on oppimisvaikeus, tarvitsevat erityistä ohjausta ja pedagogista tukea yksilöllisesti sopivien

oppimisen tapojen ja välineiden löytämisessä sekä itsetunnon vahvistamisessa. Riittävällä tuella varmistetaan oppilaan mahdollisuudet selviytyä opinnoista alisuoriutumatta. Samalla edistetään oppilaan kokonaisvaltaista hyvinvointia ja pienennetään opinnoista ja työelämästä putoamisen uhkaa.

Tuen tarjoaminen ei kuitenkaan ole vain erityisopettajan ja opinto-ohjaajan tehtävä, vaan kaikkien opettajien tulee ottaa opetuksessa, koetilanteissa ja suoritusten muussa arvioinnissa oppilaan mahdollinen oppimisvaikeus ja tuen tarve huomioon. Erityisopettaja voi toimia konsulttina muille opettajille oppilaan tuen tarpeen ja sopivien tukimuotojen arvioinnissa. Tuen tarve ja yksilölliset tukimuodot tulee arvioida ja määrittää yhdessä oppilaan kanssa.

Tuen tarve jatkuu korkeakouluopinnoissakin, joten tuen tarjoaminen tulee kirjata myös korkeakouluopetusta koskevaan lakiin määritellen myös siinä tuen vähimmäissisällöt ja muodot. Arvioiden mukaan noin 5 %:lla korkeakouluopiskelijoista on jokin oppimisvaikeus.

OSAAMISEN ARVIOINNISTA

Oppilaille, joilla on oppimisvaikeuden perusteella ylioppilaskirjoituksissa oikeus erityisjärjestelyihin, tulisi toteuttaa samankaltaiset järjestelyt kaikissa lukion koetilanteissa. Siten ne tarjoaisivat valmennusta tuleviin ylioppilaskirjoituksiin. Oppilaiden oppimista ja työskentelyä tulee arvioida monipuolisesti, ja heille tulee tarjota vaihtoehtoisia tapoja osaamisen näyttämiseen.

KODIN JA KOULUN YHTEISTYÖSTÄ

Yhteistyö kodin kanssa on tärkeää ja edistää perheen mahdollisuuksia tukea oppilasta. Tähän tarvitaan opiskelijan suostumus.

OPPILAILTA PERITTÄVISTÄ MAKSUISTA

Sosiaalisen eriarvoistumisen ehkäisemiseksi on tärkeää, että opiskeluun osallistumiselle taataan yhdenvertaiset mahdollisuudet myös taloudellisesti. Maksuttoman koulutuksen lisäksi myös välttämättömien opiskeluvälineiden, kuten opiskelumateriaalien ja tietokoneen, tulisi olla oppilaille maksuttomia. Maksuttomuuden toteuttaminen lukiossa tulee ottaa tavoitteeksi samalla tavalla kuin ammatillisessa koulutuksessa.

ARVIOIMISEN PERUSTEISTA

On tärkeää seurata ja arvioida, miten korkeakoulujen valintaperusteiden muuttuminen ylioppilaskirjoituksiin pohjautuvaksi vaikuttaa oppimisvaikeuksia omaavien oppilaiden pääsyyn korkeakoulutukseen.

OPETTAJANKOULUTUKSESTA

Kaikilla lukion opettajilla tulee olla riittävät taidot ohjata oppimisvaikeuksista oppilasta. Tämä on erityinen haaste aineopettajien peruskoulutuksessa. Erityisopettajan tuki jää riittämättömäksi, jos aineopettajat eivät omassa opetuksessaan tue oppilasta hänelle sopivalla tavalla. Opintoja oppimisvaikeuksien tunnistamisesta ja tuen tarjoamisesta tulee lisätä aineopettajien peruskoulutuksessa. Täydennyskoulutusta oppimisvaikeuksista tulee olla riittävästi ja sen tulisi kuulua kaikille opettajille.

Laki ylioppilastutkinnon järjestämisestä annetun lain muuttamisesta

Ylioppilaskirjoitukset digitalisoituvat vuoteen 2019 mennessä. On tärkeää alusta lähtien seurata ja arvioida, miten uudistus vaikuttaa erilaisia oppimisvaikeuksia (lukivaikeus, hahmottamisvaikeus) omaavien oppilaiden tuen ja erityisjärjestelyjen tarpeeseen.

Lakiin tulee kirjata oppilaan oikeus oppimisvaikeuteen perustuviin erityisjärjestelyihin ylioppilaskirjoituksissa. Lain tulee turvata oppilaiden yhdenvertaiset mahdollisuudet osoittaa osaaminen ja suoriutua kokeesta (kuten suullinen koe, lisäaika). Erityisjärjestelyjä tulee kehittää ylioppilaskirjoitusten muutoksia vastaavaksi siten, että alisuoriutumisen riski pienenee.

LAUSUNNON KESKEINEN SISÄLTÖ

Opinto-ohjauksen laajentaminen ja kehittäminen on kannatettava ehdotus. Opinto-ohjauksessa ja opintopolkua suunniteltaessa on kuitenkin tärkeää tiedostaa oppimisvaikeuksien vaikutus opintoihin. Opinto-ohjaajilla tulee olla riittävä tietämys oppimisvaikeuksista, ja heillä tulee olla mahdollisuus saada tukea erityisopettajalta. Sekä opinto-ohjaajalla että erityisopettajalla tulisi olla tietoa oppimisen tuen välineistä ja osaamista niiden käytön ohjaamisessa oppilaiden yksilöllisten tarpeiden mukaisesti.

Tavoitteena on suorittaa lukio kolmessa vuodessa, mutta neljäs vuosi voi olla uupumisen välttämiseksi tarpeellinen oppilaalle, jolla on oppimisvaikeuksia. Henkilökohtaiseen opetussuunnitelmaan tulee kirjata myös mahdolliset opiskelijan tarvitsemat tukitoimet, erityisopetuksen tarve, opiskelua edistävät oppimisen tuen välineet sekä vaihtoehtoiset tavat suorittaa kurssit ja osoittaa osaaminen. Opiskelijalle tulee tarvittaessa voida laatia erityisopettajan johdolla erityisen tuen suunnitelma.

Oppilaat, joilla on oppimisvaikeuksia, ovat useimmiten olleet jo peruskoulussa kolmiportaisen tuen piirissä ja saaneet opinnoissa selviytymiseensä tukea. Riittävän ja oikein kohdennetun tuen tulee jatkua myös lukiossa. Kolmiportaisen tuen tavoitteiden tulisikin toteutua myös lukiossa, ottaen huomioon, että peruskoulussa kaikkein eniten tukea tarvitsevat oppilaat eivät todennäköisesti ole jatkaneet toisella asteella lukioon. Tukijärjestelmä voisikin lukiossa olla kaksiportainen: 1) Tukiopetusta tarjottaisiin kaikille syystä tai toisesta tilapäistä tukea tarvitseville oppilaille, ja 2) henkilökohtaiseen opintosuunnitelmaan kirjattua yksilöityä tukea saisivat ne oppilaat, joilla tuen tarve on esimerkiksi oppimisvaikeudesta johtuen jatkuvampi. Tuen vähimmäissisällöistä ja muodoista tulee laatia valtakunnallinen ohjeistus ja malli. Valtakunnallinen yhdenvertaisuus ja riittävän tuen saaminen eivät välttämättä toteudu, jos tuen sisällöt ja muodot jäävät koulutuksen järjestäjien päätettäväksi.

Riittävän ja oikein kohdennetun tuen tarjoamiseksi lukiossa tulee olla riittävät resurssit erityisopetusta varten. Erityisopettajalla tulee olla peruskoulun erityisopettajan pätevyys. Oppilaat, joilla on oppimisvaikeus, tarvitsevat erityistä ohjausta ja pedagogista tukea yksilöllisesti sopivien oppimisen tapojen ja välineiden löytämisessä sekä itsetunnon vahvistamisessa. Riittävällä tuella varmistetaan oppilaan mahdollisuudet selviytyä opinnoista alisuoriutumatta. Samalla edistetään oppilaan kokonaisvaltaista hyvinvointia ja pienennetään opinnoista ja työelämästä putoamisen uhkaa.

Tuen tarjoaminen ei kuitenkaan ole vain erityisopettajan ja opinto-ohjaajan tehtävä, vaan kaikkien opettajien tulee ottaa opetuksessa, koetilanteissa ja suoritusten muussa arvioinnissa oppilaan mahdollinen oppimisvaikeus ja tuen tarve huomioon. Erityisopettaja voi toimia konsulttina muille opettajille oppilaan tuen tarpeen ja sopivien tukimuotojen arvioinnissa. Tuen tarve ja yksilölliset tukimuodot tulee arvioida ja määrittää yhdessä oppilaan kanssa.

Oppilaille, joilla on oppimisvaikeuden perusteella ylioppilaskirjoituksissa oikeus erityisjärjestelyihin, tulisi toteuttaa samankaltaiset järjestelyt kaikissa lukion koetilanteissa. Siten ne tarjoaisivat valmennusta tuleviin ylioppilaskirjoituksiin. Oppilaiden oppimista ja työskentelyä tulee arvioida monipuolisesti, ja heille tulee tarjota vaihtoehtoisia tapoja osaamisen näyttämiseen.

On tärkeää seurata ja arvioida, miten korkeakoulujen valintaperusteiden muuttuminen ylioppilaskirjoituksiin pohjautuvaksi vaikuttaa oppimisvaikeuksia omaavien oppilaiden pääsyyn korkeakoulutukseen.